

Могдальова І. В., Кошечко Є. С.

Науковий керівник: асистент
кафедри «Суспільні науки» Могдальова І. В.

Автомобільно-дорожній інститут ДВНЗ
«Донецький національний технічний університет»
м. Горлівка, Україна

**РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ
ТЕХНІЧНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ У ПРОЦЕСІ
ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН**

Соціально-економічні реформи, що відбуваються в Україні з початку 90-х рр. ХХ ст., істотно вплинули на розширення кола людей, залучених в міжкультурні контакти в різних сферах людської діяльності взагалі і професійною зокрема. Спроба побудови відкритого, демократичного суспільства, перехід на ринкові стосунки ставлять перед українською системою освіти нові завдання. Важливим серед них є завдання, пов'язане з формуванням особистості, яка усвідомлює свою роль і значущість в подальшій модернізації суспільства.

Одним з пріоритетів сучасної освіти є готовність випускників вищої школи нести особисту відповідальність за власне благополуччя та благополуччя суспільства. Досягнення цього результату припускає, з одного боку, освоєння цілого ряду умінь й навичок, що забезпечують їх успішну соціальну адаптацію в умовах суспільства, що розвивається, а з іншого –

професійну мобільність молодих людей, їх готовність до можливої зміни соціальних й професійних ролей, активної участі в суспільному прогресі. Для вирішення цих завдань потрібне вдосконалення діяльності вищої школи по розвитку комунікативних здібностей студентів та проведення в цьому напрямі спеціальної роботи.

Проблема комунікативного розвитку сучасної людини є доволі актуальною. Так, розгляду загальних проблем комунікації присвячені праці багатьох дослідників: Б. Г. Ананьєва, О. О. Бодальова, А. Б. Добровича, О. В. Запорожця, О. О. Леонтьєва, Б. Ф. Ломова, Б. Д. Паригіна, С. Л. Рубінштейна, В. О. Сластьоніна, В. Д. Ширшова. Дослідженням проблеми формування і розвитку комунікативної культури тих, що навчаються займалися багато вітчизняних педагогів: К. А. Абульханова-Славська, Б. М. Бім-Бад, В. Ф. Габдулхаков. Особливості міжособового спілкування були вивчені Г. М. Андрєєвою та Л. М. Буєвою. Різні аспекти формування комунікативної культури тих, хто навчається з використанням виховного потенціалу учбових дисциплін досліджували О. О. Іванова, В. В. Константинова, Г. І. Павлова, З. Б. Темирханова, Н. Б. Яковлева.

В той же час аналіз сучасної педагогічної літератури показав, що проблема розвитку комунікативних здібностей майбутніх фахівців розроблена недостатньо. Зокрема, позначилися протиріччя, по-перше, між потребою суспільства в молодих фахівцях, що мають високий рівень розвитку комунікативних здібностей, і невідповідність цієї потреби рівня їх розвитку у випускників вищої школи, по-друге, між наявним потенціалом педагогічного процесу, організованого у рамках сучасної вищої школи для розвитку комунікативних здібностей, і не розробленістю науково обґрунтованої моделі системи діяльності вищих навчальних закладів у цьому напрямі й педагогічних умов, що забезпечують ефективність її функціонування в умовах вищого начального закладу.

У сучасному суспільстві зростають вимоги до організаторських здібностей фахівців, керівників й до таких соціально значимих особистих

якостей, як комунікативна мобільність, прагнення до успіху, готовність до творчої діяльності, відповідальність, самостійність, здатність вирішувати завдання в нестандартних ситуаціях, вміння швидко та ефективно реагувати на різноманітні соціальні зміни. У цих умовах трансформуються цілі і завдання системи освіти в цілому і вищої освіти зокрема. Відбувається зміна освітньої парадигми з інформаційної на розвиваючу, пізнавальну активність тих, що навчаються. Стає очевидною необхідність осмислення проблеми розвитку здібностей до професійного спілкування в підготовці майбутнього інженера. Тому метою нашої роботи є виявлення специфіки формування та розвитку комунікативних здібностей студентів технічних вищих навчальних закладах у процесі вивчення гуманітарних дисциплін.

Сучасна концепція вищої освіти виходить з того, що випускник технічного вищого начального закладу, майбутній фахівець, керівник в певній сфері діяльності повинен мати не лише вузькопрофесійні, технічні навички, але й добре розвинені творчі, розумові, комунікативні та інші здібності. Він повинен вміти приймати відповідальні, правильні рішення, наслідки яких впливають на нього й оточуючих людей. Здатність до прийняття раціональних рішень в суспільній життєдіяльності не приходить стихійно, несподівано, а формується в ході систематичного придбання знань, вмінь й навичок у спілкуванні. На придбання такого досвіду й орієнтовано викладання гуманітарних дисциплін у вищому навчальному закладі.

Вивчення гуманітарних дисциплін важливе для встановлення в суспільстві гуманістичних, толерантних ідей та цінностей сучасного світу й гармонізації міжлюдських відносин. Засвоєння соціокультурних положень підказує напрямки пошуку шляхів збереження цивілізації, сенсу існування людини та суспільства в цілому. Значення гуманітарних дисциплін у підготовці сучасних фахівців пояснюється їх місцем у системі людських знань. Згідно з класифікаціями наук, гуманітарні дисципліни посідають чільне місце серед всезагальних знань людства. Саме гуманітарні знання розкривають місце

людини в соціальній групі, суспільстві, сприяють пошукові сенсу життєдіяльності в повсякденному та професійному житті.

Вміння коректно поводитися з людьми, знаходити з ними спільну мову, чітко виражати свої думки, грамотно вибудовувати мову, вміти викликати прихильність співрозмовника, уважно слухаючи його, та здатність формувати безконфліктне спілкування є одними з найважливіших чинників, що визначають високі шанси добитися успіху в службовій або підприємницькій діяльності. Так, ще в 30-і рр. ХХ ст. американський педагог та психолог Д. Карнегі помітив, що успіх людини в її фінансових справах або в технічній сфері діяльності залежить лише на 15 % від її професійних знань та аж на 80 % – від її вміння спілкуватися з оточуючими.

Високий рівень розвитку комунікативних здібностей майбутнього технічного фахівця забезпечує реальний соціальний контакт з колегами, начальниками та підлеглими, дає можливість подолати різноманітні соціально-психологічні бар'єри, які виникають в процесі взаємодії, а також забезпечує плідність їх міжособових взаємовідносин, за допомогою яких поєднується діловий й особистий рівні спілкування. Комунікативні здібності проявляються у сфері спілкування та сприяють успішності людини в різноманітних галузях діяльності.

В процесі комунікації «відбувається не лише обмін інформацією (це формальний бік справи), а те, як вона формується, відправляється, отримується, уточнюється, перероблюється, обговорюється, розвивається, тобто що людина думає перед тим, як висловити інформацію, яким чином вона виражає свою думку словами, як доносить цю думку до співрозмовника, як отримує від нього інформацію про те, чи думка була правильно інтерпретована... [1, с. 436]». Також комунікативні здібності включають вміння слухати й розуміти людей, впливати на них, встановлювати з ними хороші особистісні та ділові взаємовідносини.

Здатність технічного фахівця до професійної комунікації є комплексом індивідуальних особливостей інженера, необхідних для професійного спілкування. До них можна віднести:

- психологічну готовність створювати і розвивати ділові стосунки;
- спеціальні знання, вміння й навички, які підвищують міру готовності до взаємодії;
- знання етики професійного спілкування;
- вміння логічно викладати інформацію професійної спрямованості;
- сформованість прийомів слухання колег, начальника або підлеглих.

Таким чином, можна зробити висновок, що майбутнім спеціалістам технічного спрямування необхідно отримати цілісне уявлення про особливості гуманітарного знання, про ті процеси, котрі відбуваються в сучасній Україні та світі. Знання з гуманітарних дисциплін формують у майбутніх фахівців культуру мислення, навички й вміння практичного використання отриманих знань в ситуаціях науково-технічного прогресу, в інженерній практиці та суспільному житті. Високий рівень комунікативних здібностей студентів технічних спеціальностей дозволить їм не лише опанувати достатній рівень теоретичних знань з філософії, соціології, психології тощо, але й допоможе в подальшому розвитку своїх професійних навичок, дозволить добитися кар'єрного зростання, а також постійно удосконалювати свої практичні навички в професійній діяльності.

Список літератури

1. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія : [підручник / у 2 кн. Кн. 1 : Соціальна психологія особистості і спілкування]. – К. : Либідь, 2004. – 576 с.